

Regeringens proposition

1986/87: 28

om förlängd tillämpning av allmänna
prisregleringslagen (1956: 236)

Prop.
1986/87: 28

Regeringen förelägger riksdagen vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 9 oktober 1986 för den åtgärd som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Bengt K. Å. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att tillämpningstiden för allmänna prisregleringslagen, som går ut den 20 december 1986, förlängs ett år.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 oktober 1986

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Lundkvist, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Wickbom, Johansson, Hulterström, Lindqvist

Föredragande: statsrådet Johansson

Proposition om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236)

Allmänna prisregleringslagen (1956: 236; ändrad senast 1984: 414) är en beredskapslag som alltid är i kraft men som får tillämpas endast i vissa särskilt angivna lägen. Har lagen satts i tillämpning ger den regeringen fullmakt att under vissa förutsättningar införa olika former av prisreglering.

Förutsättningarna för tillämpning av lagen anges i 1 §. Denna paragrafs första och andra stycke avser fall av krig och krigsfara. I paragrafens tredje stycke föreskrivs att regeringen kan förordna om tillämpning av lagens bestämmelser om av annan orsak fara har uppkommit för allvarlig prisstegring inom riket på viktigare varu- eller tjänsteområde. Ett förordnande skall gälla för viss tid, högst ett år varje gång. Förordnandet skall underställas riksdagen inom en månad eller, om riksmöte inte pågår, inom en månad från början av nästkommande riksmöte. Om underställningen inte sker eller riksdagen ej inom två månader från det underställningen skedde godkänner förordnandet, är detta förfallet.

Bestämmelser om formerna för prisreglering finns i 2–9 §§ prisregleringslagen. Enligt 2 § kan regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att visst pris skall gälla som högstpris vid frivillig försäljning av viss förnödenhet eller frivilligt utförande av viss tjänst. Ett högstpris får inte överskridas utan tillstånd. Enligt 3 § kan vidare regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förordna om stoppris på viss förnödenhet eller tjänst. Detta innebär att den som frivilligt säljer förnödenheten eller frivilligt utför tjänsten ej utan tillstånd får överskrida det pris vilket han tillämpade den dag som anges i förordnandet. Föreskrift om stoppris skall gälla för viss tid, högst sex månader. Tiden kan förlängas, varje gång med högst sex månader. Om ett gällande stoppris finnes vara högre än som kan anses skäligt, kan föreskrift meddelas om skälig sänkning av priset.

I 3 a § behandlas s. k. prisutfästelse. Härmed förstås att någon till myndighet, som regeringen bestämmer, har gjort särskild utfästelse om det högsta pris som han skall tillämpa på förnödenhet eller tjänst eller i övrigt om ordningen för försäljning av förnödenhet eller utförande av tjänst. En

sådan utfästelse får inte frångås utan myndighetens tillstånd. Enligt 3 b § kan regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva, att den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller yrkesmässigt utför viss tjänst ej utan tillstånd får höja sitt pris förrän viss tid efter det att han hos myndighet har gjort anmälan om prishöjningen och skälen för denna. Tiden får bestämmas till högst en månad.

Enligt 4 § kan föreskrift meddelas om att viss förnödenhet inte får säljas eller viss tjänst utföras, om inte högstpris eller stoppris gäller för förnödenheten eller tjänsten. 5 § innehåller förbud mot s. k. prisocker. I 6 § finns bestämmelser som syftar till att hindra att en prisreglering kringgås genom kombinationsavtal. 7 § ger regeringen möjlighet att föreskriva tvångskartellisering, nyetableringskontroll eller liknande. Enligt 8 § får myndighet som regeringen bestämmer meddela särskilda föreskrifter om skyldighet att anslå prisuppgifter och om skyldighet att sälja förnödenhet efter vikt eller mått i förpackningar som är märkta på visst sätt o. d. De ytterligare föreskrifter om varors utförande, förpackning m. m. som behövs för genomförande av prisreglering meddelas enligt 9 § av regeringen.

Lagens återstående paragrafer, 10–22 §§, innehåller straffbestämmelser m. m. När någon bestämmelse i 2–9 §§ äger tillämpning, skall enligt 1 § sista stycket även motsvarande bestämmelser i 10–22 §§ tillämpas.

Allmänna prisregleringslagen har, med undantag för vissa bestämmelser, varit i tillämpning sedan den 21 december 1972. Enligt nu gällande förordning (1985: 1012) skall lagens 2–4, 6, 8 och 9 §§ tillämpas t. o. m. den 20 december 1986. Förordningen är utfärdad med stöd av ett beslut av riksdagen (prop. 1985/86: 21, FiU 2, rskr. 51).

Ett led i regeringens prispolitik är den fortlöpande prisövervakning som bedrivs av statens pris- och kartellnämnd (SPK). Enligt sin instruktion (SFS 1983: 407; ändrad 1986: 627) skall nämnden bl. a. följa prisförhållandena inom näringslivet och främja allmän kändedom härom. Enligt de riktlinjer för prisövervakningen som regeringen meddelade i februari 1983 skall denna ha till väsentligt syfte att klarlägga förekomsten av prishöjningar som kan komma i konflikt med övergripande samhällsekonomiska mål. Om nämnden finner att planerade eller genomförda pris- eller marginaländringar inom de övervakade områdena är anmärkningsvärda mot bakgrund av riktlinjerna för prisövervakningen, skall nämnden utan dröjsmål anmäla det till regeringen. Nämnden skall vidare enligt sin instruktion snarast anmäla till regeringen om nämnden finner att någon bestämmelse i 2–9 §§ allmänna prisregleringslagen bör träda i tillämpning.

I prop. 1985/86: 21 om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236) redovisades de prisregleringsåtgärder som hade vidtagits fram till den 19 oktober 1985. Därefter har inga prisreglerande åtgärder beslutats av regeringen.

I samband med riksdagsbehandlingen av den nämnda propositionen uttalade finansutskottet (FiU 1985/86: 2) bl. a. att skillnaden i inflationstakt gentemot våra viktigare konkurrentländer skapar allvarliga problem och att det därför är av yttersta vikt att ytterligare nedbringa inflationstakten. På grund härav krävdes enligt utskottet även under år 1986 en fortsatt vaksamhet och en handlingsberedskap för att kunna ingripa om pris- och

kostnadsutvecklingen inte höll sig inom de samhällsekonomiska ramar. Trots att det vid tidpunkten för ärendets behandling inte var aktuellt att införa någon form av prisreglering, fann utskottet det välmotiverat att förlänga lagens tillämpningstid med ett år just för att upprätthålla en konjunkturpolitisk handlingsberedskap. Utskottet menade att en höjd beredskap på detta område i vissa fall kan underlätta för regeringen att skapa stabila förutsättningar för och öka tilltron till den ekonomiska politiken. Den höjda beredskapen bedömdes vidare vara ett stöd i den prisövervakning som bedrivs av SPK.

Under det gångna året har den genomsnittliga prisökningstakten sjunkit väsentligt och samhällsekonomin har ytterligare förbättrats. Behovet av prisreglerande åtgärder är därmed alltjämt litet. Detta innebär emellertid inte att man kan minska på bevakningen. Den nu snabbt sjunkande inflationstakten har i stor utsträckning sin grund i lägre råolja priser, en sjunkande dollarkurs och ett sänkt ränteläge. Prisstegringen på vissa andra råvaror har dessutom varit dämpad. Det finns emellertid också tecken som tyder på att anpassningen till en lägre prisökningstakt går trögt på vissa områden och prisutvecklingen på t. ex. livsmedel är fortfarande alltför hög. Inflationstakten i Sverige ligger dessutom fortfarande på en högre nivå än vad fallet är i våra konkurrentländer. Det finns därför alltjämt skäl att ha en hög beredskap vad gäller möjligheten att tillämpa prisregleringslagen.

Den allmänna prisregleringslagen ses för närvarande över (prislagsutredningen. Fi 1983:09). Enligt vad jag inhämtat från den särskilde utredaren kommer ett betänkande att lämnas kring årsskiftet 1986–1987. I avvaktan på att beredningen av utredningens betänkande har slutförts och resultatet har presenterats för riksdagen finner jag ingen anledning att begränsa de hittillsvarande möjligheterna att tillämpa den allmänna prisregleringslagen.

Mot bakgrund av vad jag här anfört anser jag att allmänna prisregleringslagen bör vara i tillämpning även efter den 20 december 1986. Tillämpningstiden bör förlängas med ytterligare ett år. Detta kräver riksdagens godkännande.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att godkänna att regeringen förordnar om fortsatt tillämpning av 2–4, 6, 8 och 9 §§ allmänna prisregleringslagen (1956:236) under tiden den 21 december 1986–den 20 december 1987.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden hemställt om.